

יחד, לב אל לב

את התפילה היהודית אפשר להתפלל בכל מקום: בבית הכנסת, בבית או בחוץ; אפשר להתפלל לבד ואפשר גם בקבוצה. אולם, חכמים החשיבו במיוחד את התפילה בציבור. חלקים רבים וחשובים בתפילה היהודית כתובים בלשון רבים ויש חלקים שמותר לאומרם רק בציבור בן עשרה מתפללים ויותר. כמו כן, תפילות רבות עוסקות בענייני ציבור.

נועה: אתה יודע מה גיליתי אתמול? שהרבה אנשים שמתפללים הולכים שלוש פעמים ביום לבית הכנסת כדי להתפלל! זה בטח לוקח להם חצי מהיום.

יונתן: למה? אי אפשר להתפלל בבית?

נועה: אולי יש תפילות שאפשר להגיד רק בבית הכנסת?

יונתן: רעיון מעניין, ואני הייתי אומר שאולי הם פשוט רוצים להתפלל עם עוד אנשים.

נועה: כן, גם זה נשמע הגיוני... מעניין מי מאתנו צודק? אולי, לשם שינוי, שנינו צודקים?

יונתן: אני מוכן להתערב אתך שהפעם הצדק אתי, אבל, בעצם, למה לריב? אפשר לחכות לשיעור מחר ולשאול את המורה. יכול להיות שתהיה לה תשובה שאפילו לא חשבנו עליה...

1

ביחד או לחוד

שרטטו במחברתכם שני טורים, מלאו אותם וענו על השאלות:

- 1 מה מאפיין את הדברים שעושים בקבוצה?
- 2 מה מאפיין את הדברים שעושים לבד?
- 3 לאור תשובותיכם לשאלות הקודמות, האם אתם יכולים לשער מדוע חשבו מתקני התפילה שעדיף להתפלל בחברה ולא לבד?

חמישה דברים שמתאים לעשות בקבוצה	חמישה דברים שמתאים לעשות לבד

נוחו של ציבור

אחד מן המניין / אבא קובנר

בשבוע הראשון להיותי בארץ, עמדתי ליד הכותל המערבי. אמי ז"ל לא ציוותני דבר, שכן לא נפרדנו. עמדתי במרחק פסיעה מהכותל, מן האבנים, והרגשתי שאיני שייך. שהנני נטוע בהוויה אחרת. שלא פסעתי צעד נוסף. אך מישהו משך בשרוולי, ביקש שאצטרף למניין. חבשתי כובע, הצטרפתי למניין, אמרתי תפילת מנחה, והגעתי. זהו דבר יהודי, היותר ייחודי שביהדות, להיות אחד במניין. לדעת כי התשעה זקוקים לעשירי, והאחד לתשעה. אפשר זה הדבר המשמעותי ביותר שביהדות. ואין דבר יותר ייחודי ויהודי בתנועה זו בה חונכתי. תפילתי תמיד להיות אחד מכולם. שמילותי הטובות יצטרפו למילים, שממלמל הציבור [...]

(אבא קובנר, על הגשר הצר, ספריית הפועלים, תל אביב תשמ"א, עמ' 121)

אבא קובנר משורר וסופר. נולד באוקראינה ב-1918. בתקופת השואה נמנה עם מפקדי הארגון היהודי הלוחם בגטו וילנה והיה מפקד הפרטיזנים היהודים. לאחר המלחמה עלה לארץ והצטרף לקיבוץ. תרם רבות להנחלת מורשת השואה והיה ממקימי בית התפוצות. ב-1970 זכה בפרס ישראל. נפטר ב-1987.

מהו מניין?
מניין הוא קבוצה של עשרה יהודים לפחות. יש תפילות שמותר לאומן רק כשיש מניין.

אבא קובנר מתאר חוויית זרות שהופכת לחוויית שייכות וזהות. אילו יכולנו, היינו שואלים את אבא קובנר –

אתה אינך יהודי שומר מצוות. מדוע ההצטרפות לתפילה במניין ליד הכותל היא שגרמה לך להרגיש שייך להוויה המקומית בארץ?

נסו אתם לענות במקום אבא קובנר.

ישר מן הלב / יוסי גמז

שאלת אותי:
"היכן אותו מקדש-מעט של חסד שבו אתה נוהג להתפלל בחדש זה?"
אמרתי לך:
"אני אומר תפילה בבית-הכנסת הצר והקטן
ש ש ב מ א ל ו ש ל
ה ח ז ה...
שם אין לי רב ואין גבאי
ויותר כלי-הקדש
שבלבי כבודם תמיד מונח לו במקומם,
אבל תפילת-יחיד שלי
אינה זקוקה לגדש
עדי-שמיעה למה שהיא
לוחשת לי דומם.
אני מתפלל בלי צבור,
בלי צליל, בלי מלה, בלי דבור,
אך זה שלמעלה, בלי קול
מבין ושמע הפל..."

● כתב השיר מעדיף את התפילה האישית. אילו יתרונות הוא רואה בה?

- 1 רב יצחק אמר שחשוב להתפלל בשעה (=בזמן) שהציבור מתפלל, גם אם היחיד אינו נמצא במקום שהם מתפללים בו, משום שזו "עת רצון". מדוע?
- 2 מדוע רב נחמן אינו מתפלל בבית הכנסת בציבור?
- 3 נסו לחשוב אילו עוד טיעונים היה רב נחמן יכול להציג כדי להצדיק את מנהגו להתפלל בבית ביחידות.

שאלה לדיון ומחשבה

לדעתכם, מהי הדרך הטובה ביותר להתפלל? נמקו את תשובתכם!

מדרש

אמר לו רב יצחק לרב נחמן:
מדוע לא בא מר לבית הכנסת להתפלל?
אמר לו רב נחמן: איני יכול.
אמר לו רב יצחק: כנס מר עשרה [אנשים] לביתו ויתפלל.
אמר לו רב נחמן: קשה לי הדבר.
אמר לו רב יצחק: אולי יאמר מר לשליח הציבור, שבזמן תפילת הציבור יבוא ויודיע למר [מתי הציבור מתפללים, כדי שיוכל להתפלל באותו הזמן].
אמר לו רב נחמן: מדוע כל זה?
אמר לו רב יצחק: שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי:
כתוב "ואני תפילתי לך ה' עת רצון" (תהלים ס"ט, י"ד).
אימתי "עת רצון"? בשעה שהציבור מתפללים.
(על פי תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף ז' עמוד ב')

חכמים קבעו שגם תפילות שאפשר להתפלל ביחידות, יש חשיבות ועוצמה מיוחדת לאמירתן במניין. התפילה במניין מביעה את תחושת השייכות שלנו ל"קהילה" ולחברה שאנו חיים בה ואת האכפתיות שלנו מהאנשים שמסביבנו. המדרש שלפניכם מביע גם הוא את חשיבותה ואת משמעותה של התפילה בציבור:

עת רצון - זמן שבו ה' מתרצה, נענה לתפילה.

3 אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד

לפניכם קטעים מתוך שתי תפילות המופיעות בסידור:

הַשִּׁבְנוּ אֲבֵינוּ לְתוֹרַתְךָ, וְקִרְבְּנוּ
מִלְּכֵנוּ לְעִבְדוֹתְךָ, וְהַחְזִירְנוּ
בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ [...] (מתוך תפילת העמידה)

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' [...] שְׁתּוֹלִיכְנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידְנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַדְרִיכְנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעְנוּ לְמַחֲזוֹ חַפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלְשִׂמְחָה וְלְשָׁלוֹם [...] (מתוך תפילת הדרך)

1 מדוע, לדעתכם, החליטו החכמים שתפילות רבות, גם כאלה שנושאים אישיים, יאמרו בלשון רבים?

2 בתלמוד נאמר על תפילת הדרך: "אמר אביי: לעולם ישתף אדם עצמו עם הציבור. וכיצד יאמר? 'יהי רצון... שתוליכנו לשלום'" (מסכת ברכות, דף כ"ט עמוד ב'). לדעת אביי, מדוע נוסחה תפילת הדרך בלשון רבים?

• שימו לב לכל הפעלים שבתפילות האלה. מה משותף להם?

ברכת החמה
בכותל המערבי
בשנת 2009.
ברכה זו נאמרת
פעם ב-28 שנים,
ובגלל ייחודה
נאספו המונים
לאומרה יחד.

יש תפילות שנושאים ביחידות.
חסיד מתבודד בתפילה ביער.

4 סיפור: להתפלל בעד כולם

עובד בחווה שאשתו חלתה ביקש מנזיר בודהיסטי להתפלל בעבורה. הנזיר פתח בתפילה בבקשו מהאל לרפא את כל החולים. "רק רגע", אמר האיש לנזיר, "אני ביקשתי שתתפלל לרפואתה של אשתי, והנה אתה מתפלל על כל החולים!" "אני מתפלל גם בעבורה", אמר הנזיר. "כן, אבל אתה מתפלל על כולם, ואם כך, יכול להיות שבסוף תעזור לשכני, שאף הוא חולה, אבל אני איני סובל אותו", אמר האיש. "אתה אינך מבין דבר בריפוי", אמר הנזיר, "כאשר אני מתפלל בעד כולם, אני מצרף את תפילתי לתפילתם של מיליונים אחרים בעולם, המתפללים אף הם על חוליהם. יחד, הקולות האלה מגיעים עד לאל ומיטיבים עם כולם. לחוד, הם יאבדו מכוחם ולא יגיעו לשום מקום".

(Paulo Coelho: Praying for Everyone, from: Stories for Parents, Children and Grandchildren, published by Lulu, 2005 p. 57)

1 התפיסה שמבטא הנזיר מזכירה מאוד את גישת חז"ל בעניין התפילה בלשון רבים. כתבו במילים שלכם מה היתרון בתפילה בעד כולם ולא רק בעד אדם מסוים.

2 נסו לחשוב לאיזה מרכיב בזהותכם מתחברת תפיסה זו.

שארה לדין ומחשבה

בתפילת העמידה (שהיא החלק המרכזי בתפילה), מופיעות בקשות שונות. חכמים לימדו כי במהלך התפילה יכול כל אדם להוסיף על כל בקשה גם בקשה אישית, הקרובה לליבו. חשבו מדוע.

נועה: אני מזדהה עם הרעיון של תפילה משותפת. כאשר מתפללים יחד, התפילה של היחיד קושרת אותו לחברה ולעם.
יונתן: אני מרגיש לגמרי אחרת, לדעתי גם אם יהיו מיליון אנשים סביבי, ואפילו אם נאמר יחד את אותן המילים - אם הם לא קשורים אליי, זה לא ייתן לי שום תחושת "ביחד". תפילה היא חוויה שלי מול אלוהים, ולא מול או ליד מישהו אחר.